

ЗАХИСТИ ДИСЕРТАЦІЙ НА ЗДОБУТТЯ НАУКОВОГО СТУПЕНЯ

На засіданнях СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ВЧЕНОЇ РАДИ Д.26.005.01 Національної музичної академії імені П. І. Чайковського відбулися захисти дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата і доктора мистецтвознавства.

26 вересня 2018 року **Повзун Людмила Іванівна** захистила дисертацію **«Камерність як жанрово-стильова парадигма інструментально-ансамблевої творчості»** на здобуття наукового ступеня доктора мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 – Музичне мистецтво. У роботі зосереджено увагу на художньо-виконавських аспектах камерної інструментально-ансамблевої творчості. Охарактеризувавши феномен камерності, дисертант здійснює дискурсивний і текстологічний аналіз цього явища. Розкриття стильових, соціокультурних, хронотопічних аспектів камерно-ансамблевих жанрів надало змогу виокремити генетичне ядро камерності, а текстологічно-виконавський аналіз характерних камерно-ансамблевих творів – окреслити тембральні, фактурні, динамічні, семантичні відмінності специфічно камерних засобів інструментального вираження, зафіксованих «пам'яттю жанру». У побудові багаторівневої системи камерних інструментально-ансамблевих жанрів головним класифікаційним критерієм обрано смислове ядро камерності – духовно-світоглядну позицію митця, яка набуває художньо-смислового завершення у музичних творах. Мета дослідження – виявити генезис та еволюцію явища / поняття камерності в інструментально-ансамблевій музиці протягом XVII–XXI століть, науково обґрунтувати поняття камерності як жанрово-стильової універсалії. Завдання дослідження: визначити характерні ознаки камерності в окремих жанрових різновидах; проаналізувати історичну еволюцію художньо-смислових ознак камерності в інструментально-ансамблевих жанрах; обґрунтувати жанрово-семантичні властивості камерності як генетичного «ядра» різновидів інструментально-ансамблевої творчості; проаналізувати інструментальні засоби художнього вираження в різних історично-стильових та просторово-акустичних умовах виконавського втілення; дослідити витoki і специфічні ознаки камерно-ансамблевого інструменталізму; здійснити текстологічно-виконавський аналіз камерно-ансамблевих творів композиторів різних історичних стильових напрямів; розглянути різні форми функціонування інструментально-ансамблевого музикування в історичному і художньому хронотопі; проаналізувати фактурний і тембральний аспекти ансамблевої творчості як прояв музичного мислення в кожен історично-стильову епоху; визначити історичні типи камерно-ансамблевого виконавства на основі органологічно-тембрального, фактурно-формального, артикуляційно-інструментального аналізу композиторської творчості протягом чотирьох століть; охарактеризувати умови формування / функціонування комунікативної системи *Arte da camera*.

Матеріалом для дослідження обрано камерні інструментально-ансамблеві твори композиторів різних художньо-стильових напрямів та епох: від бароко до сучасності. Наукова новизна отриманих результатів зумовлена предметно-дискурсивним аспектом дослідження, у якому вперше науково обґрунтовано категорію камерності як жанрово-стильову парадигму інструментально-ансамблевої творчості; категорію камерності розглянуто як цілісну семантичну структуру, утворену складним художньо-комунікативним конструктором «автор – твір – виконавець – ансамбль – акустичний

простір – слухач». Його дія зумовлена самовизначенням і сприяє примноженню смислів із незаперечним правом першості семантичного авторського змісту та художнього виконавського відтворення; обґрунтовано семантику повторюваності авторських присвят до камерно-ансамблевих творів композиторів різних історично-стильових напрямів (від XVIII до XXI століття); уведено в обіг поняття виконавського інструментально-ансамблевого динамотопу; застосовано мікроструктурні динамічні й артикуляційні інструментально-ансамблеві показники: загальноінтерпретаційна динаміка, особистісно-інструментальна динаміка, міжінструментальна динаміка, акустично-просторова динаміка, інструментально-виконавська артикуляція, міжінструментальна артикуляція, інтерпретаційно-художня артикуляція, адаптована артикуляція; доведено художню хронотопічну й динамотопічну універсальність камерності в системі інструментально-ансамблевих жанрів як здатність достовірно втілювати художній потенціал музичних творів у різних історичних, соціальних, естетичних, просторових, акустичних умовах виконання; розроблено ансамблево-виконавську артикуляційну систему засобів художнього вираження на інструментах із різним типом звуковедення; узагальнено тембрально-образні й міметичні характеристики інструментів камерного ансамблю. Практичне значення результатів дисертаційного дослідження полягає в тому, що вони можуть бути використані в лекційних курсах із методики викладання камерного ансамблю, з теорії та історії камерно-ансамблевого виконавства. Уведення в науковий обіг спеціальних термінів розширить понятійно-смысловий апарат теорії інструментально-ансамблевого виконавства.

26 вересня 2018 року **Снітко Ярослава Олексіївна** захистила дисертацію **«Камерно-інструментальна творчість Бенджаміна Бріттена: жанрово-стильові параметри»** на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 – Музичне мистецтво. Дисертант наголошує, що в музикознавстві мистецьку індивідуальність композитора дослідники характеризують переважно за його найбільш масштабними творами, хоч при цьому поза увагою залишається значний пласт творчості, принципово важливий у його становленні як митця. Композитор спочатку випробовує себе в камерно-інструментальних (чи камерно-вокальних) жанрах, які потребують скрупульозного добору засобів виразності і нерідко є його творчою лабораторією. Саме так склалося у творчості Б. Бріттена. Значення його камерно-інструментальної музики важко переоцінити. Завдяки їй він уперше здобув визнання вітчизняної та європейської аудиторії, виробив художні принципи, яких дотримувався протягом усього творчого життя. Розпочавши писати в оперному жанрі, який став чи не найголовнішим для нього, митець час від часу повертався до камерних творів для різних інструментальних складів, у яких не менш рельєфно виявляються індивідуальні стильові особливості музики Б. Бріттена.

У східноєвропейському, зокрема й українському музикознавстві, камерно-інструментальна музика Б. Бріттена ще не була ґрунтовно досліджена як цілісне явище, відомості про неї фрагментарні й неповні. Мета дослідження – визначити загальні художні засади та індивідуальні композиційні рішення камерно-інструментальної творчості Б. Бріттена, утілені в жанрових і стильових ознаках найбільш показових опусів. Цим зумовлені і його завдання: здійснити огляд наукових праць про камерно-інструментальну творчість Б. Бріттена; виявити її зв'язки з окремими камерно-вокальними й оперними творами композитора; збагатити інформаційну базу про творчу біографію Б. Бріттена фактами з історії створення його камерно-інструментальних опусів; висвітлити роль виконавців у творчому процесі митця; виявити специфіку

роботи композитора з тембрами сольних інструментів в його інструментальних циклах; дослідити жанрові ознаки й особливості їх поєднання в обраних для аналізу творах Б. Бріттена; систематизувати жанрово-стильові параметри камерно-інструментальної творчості митця на основі аналізу творів із різних жанрових підгруп; поглибити усталену характеристику композиторського стилю Б. Бріттена. Наукова новизна дисертації полягає у тому, що вперше в українському музикознавстві розширено біографічний аспект, представлений контактами композитора з численними виконавцями-інструменталістами; охарактеризовано обрану сферу творчої діяльності митця крізь призму категорії індивідуального композиторського стилю; докладно проаналізовано низку творів: Фантазія ор. 2 для гобойного квартету; струнні квартети № 1 ор. 25, № 2 ор. 36 та № 3 ор. 94; дві Reflections за піснями Дж. Дауленда (Lachrymae ор. 48 для альту та фортепіано і Nocturnal ор. 17 для гітари соло); сюїти для віолончелі соло № 2 ор. 80 та № 3 ор. 87; уведено в науковий обіг невідомі досі твори Б. Бріттена – «Варіації близнюків» («Gemini Variations») та незавершені «Варіації для фортепіано». Практичне значення роботи полягає в тому, що її результати можуть бути використані у навчальних курсах з історії світової музики ХХ століття та з історії інструментального виконавства, а також з аналізу музичних творів, концертмейстерського класу. Крім того, вони сприятимуть збагаченню виконавського репертуару музикантів-інструменталістів.

31 жовтня 2018 року відбувся захист дисертації **Манокіної Ганни Вікторівни «Проблема циклізації у жанрі камерної кантати (на прикладі творів Єлени Фірсової)»** на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 – Музичне мистецтво. Дисертант досліджує проблему циклізації як одну з найбільш актуальних і перспективних у сучасному музикознавстві. Аналізуючи найбільш показові зразки західноєвропейських камерних кантат першої половини ХХ століття, Л. Раппопорт указує на відмінність підходів до процесу створення циклічного цілого залежно від національних традицій та ідейно-стилістичних напрямів. Щоразу дослідниця виділяє один-два музичні принципи, домінуючі для конкретного твору чи камерно-кантатної творчості певного композитора. Однак циклізація зазвичай здійснюється на основі системи принципів (а в камерній кантаті – не лише музичних, а й вербальних), вибір і поєднання яких залежать від авторського задуму. Множинність композиторських рішень циклізації в камерній кантаті автор пояснює відсутністю чітко регламентованих зовнішніх структурних ознак цього жанру. Так, протягом останніх десятиліть з'являється багато камерно-кантатних творів, які не можна зарахувати до жодного відомого типу. Механізми циклоутворення в них регулюються принципово іншими, з погляду традиційних уявлень, чинниками. Проблему циклізації досліджено на матеріалі камерно-кантатної творчості Олени Фірсової (1950), сучасного російсько-англійського композитора, представниці покоління поставангардистів, художнє становлення якої відбувалося в 70-ті роки ХХ століття. У дисертації розглянуто сім камерних кантат, однак ґрунтовно досліджено дві – «Земная жизнь» (ор. 31) і «Лесные прогулки» (ор. 36). Мета дисертаційного дослідження – виявити вербальні і музичні циклоутворювальні чинники, які забезпечують цілісність камерних кантат О. Фірсової. У роботі виявлено основні проблемні «зони» циклізації в жанрі камерної кантати, узагальнено літературознавчі методи аналізу поетичних циклів та музикознавчий досвід вивчення циклізації в камерно-вокальній музиці, визначено місце жанру камерної кантати у творчості О. Фірсової, розкрито особливості композиторської роботи з поетичними текстами на «домузичному» етапі (критерії добору та логіка

компонування), досліджено камерні кантати щодо музичного втілення поетичних ідей О. Мандельштама і музичних засобів циклізації. У науковий обіг українського музикознавства введено новий музичний матеріал; циклізацію в камерній кантаті розглянуто як окрему комплексну проблему; здійснено цілісний аналіз камерних кантат О. Фірсової; виявлено типові й індивідуальні ознаки циклізації в її камерних кантатах; обґрунтовано циклоутворювальну роль поетичного сюжету, поетичної теми, композиторських технік, тембру й фактури, музично-інтонаційного сюжету, лейттеми, просторового континууму, створеного засобами візуалізації та звуконаслідування, риторичних фігур; здійснено порівняльний аналіз камерних кантат Є. Фірсової та О. Ківи. Матеріали дисертаційного дослідження можуть бути застосовані в лекційних курсах з історії музики ХХ століття та з аналізу музичних творів.

31 жовтня 2018 року **Скворцова Наталя Миколаївна** захистила дисертацію **«Специфіка жанрової репрезентації плачу у творчості композиторів другої половини ХІХ – початку ХХІ століть»** на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 – Музичне мистецтво. Дисертант наголошує, що в українській професійній музиці жанр плачу і сфера плачової інтонаційності мають особливе значення. Поширений у фольклорних жанрах календарно-обрядового і родинно-побутового циклів, плач набув поширення й у професійній музиці завдяки своїй унікальній енергетиці, надзвичайно важливій і резонансній з людським буттям, широким жанровим можливостям і відкритості до будь-яких художніх експериментів, аж до епатажних. Жанрово-інтонаційна семантика плачу впливає і на формування новітнього національного музичного стилю. Важливим для розгляду цього феномену видається компаративний аспект, зокрема порівняння з російською традицією голосіння, що надає змогу виявити їх багато в чому спільну генетичну природу, зумовлену східнослов'янською єдністю обрядової архаїки, а з іншого, – виокремити етнічну своєрідність українського плачу-голосіння. Мета дисертаційного дослідження – виявити особливості функціонування плачу в різних історико-соціальних і ментально-етнічних площинах з акцентом на українській традиції, розробити жанрову типологію плачу, розглянути його основні жанрово-стильові моделі в композиторській практиці. У роботі досліджено найяскравіші типи аутентичних голосінь за матеріалами різних фольклорних збірників, типологізовано фольклорні голосіння на основі запропонованих критеріїв, здійснено порівняння етнічних моделей голосіння в українській та російській фольклорних традиціях, охарактеризовано основні етапи адаптації плачу до професійної музики, систематизовано жанрові типи плачу в композиторській творчості за такими параметрами: хронологічний вимір, функціональне призначення, тип репрезентації жанру, специфіка виконавської реалізації, регіональний параметр. Розкрито своєрідність художньої репрезентації плачу у творчості українських і російських композиторів на жанрово-інтонаційному і драматургічному рівнях, узагальнено провідні стильові тенденції у трактовці плачового жанру у творчості українських композиторів. Дисертант досліджує жанр плачу у фольклорній і професійній традиціях культур України й Росії, розкриває своєрідність художньої репрезентації жанрових моделей плачу у творчості українських і російських композиторів у другій половині ХІХ – початку ХХІ століть. Розглянуто композиторські опуси, безпосередньо зорієнтовані на жанр плачу або які передбачають плачовість як одну з головних жанрових ознак. Серед них – опери й балети, хорова симфонія, ораторія, кантата, вокальний цикл, масштабні оркестрові композиції, сучасні оригінальні міксти, електроакустичний опус та індивідуалізовані програмні концепти.

Для ілюстрації феномену плачу у слов'янській культурі залучено літературні твори українських і російських письменників XIX–XX століть (Г. Квітки-Основ'яненка, М. Некрасова, Марка Вовчка, М. Коцюбинського, В. Стефаніка, В. Астаф'єва, В. Шукшина), які містять опис ритуалу або ж інтонацію експресивного голосіння.

Дисертація є першим дослідженням плачового жанру в українському музикознавстві, у якому в типологічному, жанрово-інтонаційному та драматургічному аспектах розкрито особливості його функціонування в композиторській творчості; проаналізовано музичні твори українських і російських композиторів різних поколінь із погляду обраної проблеми; уведено в музикознавчий обіг кілька музичних опусів новітнього часу; запропоновано жанрову типологію плачу як у фольклорній, так і професійній традиціях; здійснено порівняння жанрової системи плачу в українській і російській фольклорних площинах, а також у творчості одного або різних композиторів, уведено в науковий обіг і обґрунтовано термін «жанрове амплуа» плачу за аналогією до типології сценічних амплуа І. Аксьонова, В. Бебутова і В. Мейєрхольда; представлено сучасні тенденції композиторського осмислення плачу і плачовості. Матеріали дослідження можуть бути використані в лекційних курсах з історії української музики, історії світової музики, фольклору, етнопсихології, аналізу музичних творів, сучасної композиції, історії і теорії художніх стилів, виконавської інтерпретації.

28 листопада 2018 року **Купіна Дарина Дмитрівна** захистила дисертацію **«Європейські жанрові традиції в українській органній музиці (друга половина XX – початок XXI століття)»** на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 – Музичне мистецтво. У роботі розглянуто поширення жанрових традицій в органній музиці українських композиторів, зумовлене особливостями побутування цього інструмента в Україні. Видозміни жанрових канонів відбуваються відповідно до естетики нової релігійності й полістилістики XX століття. Мета дослідження – визначити специфіку відображення традицій європейських органних жанрів в українській музиці для органа на прикладі жанрів літургійної, паралітургійної та позалітургійної (концертної) природи. У роботі систематизовано механізми формування, побутування й оновлення / передання жанрових традицій, розкрито передумови й перспективи розвитку української органної музики, виявлено особливості оновлення в ній європейських жанрових традицій та жанрові інваріанти традиційних форм європейської культової музики, ознаки жанрової асиміляції в українських органних творах паралітургійної природи, досліджено специфіку жанрово-стильових взаємодій в органних опусах українських композиторів.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що в ній досліджено жанрову взаємодію в українській органній музиці, визначено рівні трансформації органних жанрів у творах українських композиторів для органа, охарактеризовано міжжанрові, міжвидові і міжпластові взаємодії органної музики, визначено методи і принципи жанрової взаємодії; введено в науковий обіг органні твори українських авторів, які раніше не привертали уваги українських дослідників; віднайдено рукописи, що зберігалися у приватних архівах композиторів і виконавців, а також старовинні видання у польських і російських бібліотеках. Матеріали дисертації збагачують інформацію про розвиток органної музики XX – початку XXI століття і можуть бути застосовані у навчальному процесі для вивчення курсів з історії художньої культури, історії світової музики, історії органної музики, аналізу музичних творів, для підготовки навчально-методичних матеріалів.

28 листопада 2018 року відбувся захист дисертації **Яцковської Анастасії Олександрівни «Симфонії Ігоря Стравінського: від традиції до “творення жанру”»** на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 – Музичне мистецтво. Дисертацію присвячено жанру симфонії у творчості І. Стравінського. Матеріалом дослідження обрано твори, які сам композитор назвав симфоніями: Симфонія *мі-бемоль мажор* (1907), «Симфонії духових інструментів» (1920), «Симфонія псалмів» (1935), Симфонія *en Ut* (1940) і «Симфонія у трьох рухах» (1945). Виявлено ознаки жанру симфонії в кожному з цих опусів, його особливості і механізми трансформації, а також простежено типову модифікацію жанру, що відбувалася у ХХ столітті в межах творчості одного композитора: моножанр «старої» традиції – ліброжанр – поліжанр – новий моножанр. Симфонії І. Стравінського формують масштабний надцикл, у якому кожен твір посідає місце певної частини в інваріанті симфонічного циклу. Ретельна робота з жанром, його майже всебічне апробування, трансформація як зовнішніх, так і змістовних компонентів, пробудження глибинної «пам'яті жанру», співіснування усталених ознак із сучасними формами вираження – усе це дає підстави говорити про І. Стравінського як коментатора, а про його симфонії – як своєрідний коментар жанру. Мета і завдання роботи – виявити процес «творення жанру» в симфоніях композитора, здійснити аналіз його п'яти симфоній за їх стильовими й жанровими особливостями, образним змістом, композицією, оркестровкою, фактурою тощо; виявити формування індивідуального стилю композитора на матеріалі симфоній, особливості авторського трактування жанру симфонії в кожному із п'яти опусів; розглянути симфонії І. Стравінського як надцикл, визначити наскрізну лінію розвитку жанру, розшифрувати композиторський коментар жанру симфонії, виявити механізми «коментування жанру». Матеріали і результати дисертаційного дослідження можуть бути використані у навчальних курсах з історії музики, аналізу музичних творів, методології історичного музикознавства у вищих навчальних закладах.

29 листопада 2018 року **Гусарчук Тетяна Володимирівна** захистила дисертацію **«Феномен творчої індивідуальності композитора в інтонаційній драматургії духовних творів (на матеріалі українського музичного мистецтва)»** на здобуття наукового ступеня доктора мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 – Музичне мистецтво. Дисертант послідовно обстоює думку, що одним із ключових понять у дослідженні феномена творчої індивідуальності композитора в інтонаційній драматургії духовних творів є поняття «духовного твору». Серед неоднозначно вживаних сьогодні категорій «сакрального», «церковного», «релігійного», «духовного» саме останню обрано як найбільш відповідну об'єкту дослідження, адже в поле зору потрапляє і літургійна, і паралітургійна, і позацерковна творчість композиторів різних епох, яка об'єднується зверненням до релігійних сюжетів і текстів та високий дух етичних цінностей, в окремих випадках – навіть за відсутності в основі творів саме таких текстів, але за наявності певної відповідної програми. Безумовно, якість духовності є широким поняттям, яким характеризується академічне музичне мистецтво загалом, але в роботі цей термін використано згідно з традицією, за якою твори релігійної тематики вважаються «духовно-музичними». Досліджено духовну творчість українських композиторів другої половини ХVІІІ – початку ХХІ століття, зокрема авторську індивідуальність, що виявляється на тлі традицій церковного співу в інтонаційній драматургії духовних творів. Мета дослідження – розкрити особливості композиторської індивідуальності, їх зумовленість особистісними чинниками,

на прикладі творчості Артемія Веделя та інших українських композиторів. У роботі окреслено музично-теоретичні засади вивчення творчої індивідуальності композитора в інтонаційній драматургії духовних творів; обґрунтовано методологічні підходи до аналізу особистісних детермінант творчої індивідуальності музиканта; висвітлено ознаки індивідуальності в духовній творчості на етапі становлення індивідуальних стилів у філогенезі (на прикладі інтонаційної драматургії духовних творів М. Березовського і С. Дегтярьова); визначено провідні об'єктивні й суб'єктивні чинники формування творчої індивідуальності А. Веделя; виявлено ознаки індивідуального стилю А. Веделя в його богослужбових піснеспівах; охарактеризовано особливості інтонаційної драматургії духовних концертів А. Веделя в інтерпретації псалмових текстів та дії індивідуально-особистісних чинників; запропоновано метод уточнення авторської атрибуції духовних концертів на основі аналізу специфіки взаємодії слова й музики; визначено місце творчої спадщини А. Веделя у процесі індивідуалізації композиторської творчості; на тлі національних традицій церковного співу підкреслено ознаки композиторської індивідуальності в духовних творах українських композиторів ХІХ – початку ХХ століття – М. Вербицького, М. Лисенка, М. Вериківського; розглянуто різні аспекти індивідуальних вимірів у хорових творах сучасних українських митців – Лесі Дичко, М. Скорика, Є. Станковича, В. Сильвестрова та інших.

Матеріал для дослідження становить творча спадщина А. Веделя (друковані джерела та рукописи), хорові духовні твори А. Рачинського, М. Березовського, Д. Бортнянського, С. Дегтярьова, М. Вербицького, М. Лисенка, П. Козицького, М. Вериківського, Л. Дичко, М. Скорика, Є. Станковича, В. Сильвестрова, В. Степурка, С. Острової, І. Тилика. У роботі також використано біографічні відомості, епістолярій, спогади, проповіді, інтерв'ю, інформацію, отриману в результаті тестування. Наукова новизна дослідження полягає в тому, що духовну творчість українських композиторів різних епох розглянуто щодо вияву в ній творчої індивідуальності авторів, детермінованої особистісними чинниками; метод дослідження індивідуальних особливостей творчої діяльності з використанням різних типологічних концепцій апробовано в аналізі творчої діяльності музикознавців; здійснено спробу наблизитися до розуміння феномена особистості А. Веделя, зокрема із застосуванням типологічних підходів. У циклах богослужбових піснеспівів А. Веделя (дві Літургії святого Іоанна Златоуста, Ірмоси Великоднього канону, тріо «Покаянія отверзи мі двері») виявлено особливості інтонаційних процесів; на тлі загальних тенденцій творчості композиторів ХVІІ–ХVІІІ століть розглянуто прийоми роботи А. Веделя над текстами псалмів у духовних концертах; унаочнено роль фідеїстичного діалогу у змісті й композиційній організації духовних концертів композитора; розглянуто драматургію духовних концертів А. Веделя на основі вивчення різних тлумачень псалмових текстів, виявлено специфіку їх музичної інтерпретації, зокрема індивідуально-особистісні підтексти, пов'язані з актуальною морально-етичною проблематикою; визначено місце творчої спадщини А. Веделя як кульмінаційного явища в історичному процесі індивідуалізації творчості в українському музичному мистецтві ХVІІІ – початку ХІХ століть; запропоновано метод уточнення авторської атрибуції духовних концертів на основі аналізу специфіки взаємодії слова й музики; у духовних творах С. Дегтярьова, М. Вербицького, М. Лисенка, М. Вериківського, Є. Станковича, В. Сильвестрова виявлено ознаки творчої індивідуальності; охарактеризовано особливості інтонаційної драматургії в Духовному концерті-реквіемі та Літургії святого Іоанна Златоуста М. Скорика як зразках сучасної духовної музики для концертного виконання; у контексті діалогу століть як однієї з характерних тенденцій сучасного українського му-

зичного мистецтва показано індивідуальні варіанти ремінісценцій у творах В. Сильвестрова, В. Степурка, С. Острової; уведено в науковий обіг духовні твори І. Тилика, охарактеризовано їх індивідуальність із застосуванням методів діагностування особистісних властивостей композитора. Матеріали дослідження можуть бути використані у навчальних курсах з історії української музики, хорової літератури, психології творчості, музичної психології.

18 грудня 2018 року відбувся захист дисертації **Іваннікова Тимура Павловича «Європейська гітарна музика ХХ століття: феноменологія творчості»** на здобуття наукового ступеня доктора мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 – Музичне мистецтво. Незважаючи на помітну протягом останніх років активізацію наукової думки, феномен гітарного мистецтва і досі залишається недостатньо вивченим. Сучасним виконавцям відчутно бракує аналітики гітарних творів, емпірична база яких протягом досліджуваного періоду досягла значних масштабів. До того ж, поза увагою науковців залишається значна кількість найпопулярніших опусів гітарної творчості. Це створює істотний дисбаланс між виконавським запитом на висвітлення змістовних аспектів музики, які є концептуально важливими для концертної діяльності, і тією фрагментарною інформацією, яка міститься в сучасній літературі. Аналогічна ситуація виникає і під час вивчення діяльності видатних постатей, які представляють гітарне мистецтво ХХ століття й уособлюють національну самобутність своєї культури. Подальше розширення контекстного поля передбачає врахування турбулентного характеру еволюційних процесів у гітарній музиці та зумовлює необхідність впорядкування, підсумовування, узагальнення нових явищ у їх співвіднесеності з певним пластом культурних традицій у світовому мистецтві.

Дисертант уперше здійснив комплексне вивчення феномена європейської гітарної музики ХХ століття – її ключових явищ, процесів, постатей і досягнень – із залученням широкого міждисциплінарного поля історичних, філософських, феноменологічних, культурологічних, соціологічних, мистецтвознавчих, музикознавчих дискурсів тощо. Мета дисертаційного дослідження – структурувати широкий спектр феноменів гітарної творчості, виявити їх сутнісні смислові характеристики, відповідно, – узагальнити й систематизувати феноменологічні підходи щодо вивчення музичних явищ у мистецтвознавстві; класифікувати поширені в науці концепції феноменології творчості, сформулювати принципи її конституювання в гітарному мистецтві; виробити інтенціонально-дискурсивний підхід до вивчення гітарної музики, який інтегрує філософські ідеї феноменології у традиційний музикознавчий апарат; застосувати комплекс феноменологічних аналітичних процедур, ефективних щодо виявлення смислових характеристик феноменів, які досліджуються; виявити соціодинамічні чинники розвитку гітарної музики; проаналізувати музично-естетичний зріз явищ гітарного мистецтва ХХ століття з позицій феноменології творчості; вивчити гітарну творчість провідних композиторів і виконавців основних західноєвропейських та східноєвропейських центрів гітарного мистецтва; виокремити авторські інтенції та художньо-стильові домінанти композиторської творчості у творах, обраних для аналізу; визначити виконавські, органологічні, етнічні та кроскультурні аспекти творчих процесів; окреслити зв'язки європейської гітарної музики з історичними, етнокультурними, жанрово-стильовими традиціями музикування різних культурних ареалів Європи, Азії, Африки, Латинської Америки тощо; співвіднести жанрові архетипи та зразки старовинної музики з їх художньою реконструкцією в гітарних творах ХХ століття; виявити смислові художні предикати аналізованих творів у сфері суміжних видів мистецтв.

У роботі запропоновано новий напрям дослідження гітарного мистецтва з позицій феноменології як широкого міждисциплінарного дискурсу; упроваджено інтенціонально-дискурсивний підхід до вивчення гітарної музики, який ґрунтується на феноменологічних аналітичних процедурах з урахуванням їх проєкцій у галузь мистецтвознавства; представлено феноменологію творчості як структуровану (конституювану) на різних рівнях дослідження модель взаємопов'язаних явищ та процесів гітарного мистецтва; виявлено соціодинамічні чинники розвитку сучасної гітарної музики; вивчено феноменологію європейської гітарної композиторської творчості ХХ століття, представлено не досліджену раніше гітарну музику А. Абріля, Д. Богдановича, Г. Генце, С. Госса, А. Жилардіно, Ф. Клейнъянса, О. Тансмана; систематизовано досягнення виконавців і композиторів іспанської, англійської, італійської, французької, німецької, польської, балканської, української шкіл; проаналізовано значний корпус гітарних творів, артикульовані їх сутнісні, смислові характеристики з метою поглиблення виконавської інтерпретації; виявлено зв'язки європейської гітарної музики з історичними, етнокультурними, жанрово-стильовими традиціями музикування, що склалися в латиноамериканських, азіатських, африканських культурах; визначено специфіку та національну самобутність розвитку гітарної музики європейських країн, її вплив на цілісну глобальну систему світового гітарного мистецтва. Практичне значення роботи полягає в можливості використання її результатів у навчальних курсах музичної інтерпретації, історії виконавського мистецтва, семінарах із сучасної музики, на заняттях за фахом «гітара» у вищих музичних навчальних закладах тощо.

18 грудня 2018 року **Савайтан Ольга Георгіївна** захистила дисертацію **«Фортепіанна творчість Макса Регера в контексті ідей мистецтва австро-німецького пізнього романтизму»** на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 – Музичне мистецтво. Здійснене дослідження фортепіанної музики М. Регера зумовлене її незаперечними цінністю й значенням, воно дасть змогу скласти повне уявлення про її жанрово-стильові особливості як цілісного феномена, що й актуалізує тему цієї роботи. Мета роботи – розглянути фортепіанну творчість М. Регера в контексті ідей та естетико-стильових особливостей австро-німецького пізнього романтизму, охарактеризувати основні пізньоромантичні константи творчого методу М. Регера на матеріалі його фортепіанних творів; виявити спадкоємність німецьких художніх традицій у фортепіанній творчості композитора; визначити особливості застосування традиційних жанрів у фортепіанній музиці М. Регера; розкрити сутність «неотенденцій» у ній; охарактеризувати структурно-композиційні та інтонаційні особливості музичної мови композитора; надати виконавські рекомендації щодо інтерпретації його фортепіанних творів. Матеріал дослідження – фортепіанні твори М. Регера: «Варіації і фуга на тему Й. С. Баха», «Варіації і фуга на тему Л. ван Бетховена», «Варіації і фуга на тему Г. Ф. Телемана», «Шість інтермеццо», Концерт для фортепіано з оркестром. Наукова новизна дисертаційної роботи полягає в тому, що вперше в українському музикознавстві фортепіанну творчість М. Регера розглянуто як важливу й специфічну складову його композиторського методу загалом; здійснено інтонаційно-драматургічний аналіз фортепіанних мініатюр, фортепіанного концерту, варіаційних циклів, визначено специфіку трактування композитором цих жанрів; виявлено й охарактеризовано пізньоромантичні константи творчого методу М. Регера; розкрито зв'язок між фортепіанними творами М. Регера і творчістю композиторів попередніх епох; уведено в науковий

обіг українського музикознавства іншомовні музикознавчі праці про творчість М. Рegera. Практичне й наукове значення одержаних результатів полягає в тому, що вони сприятимуть подальшому науковому дослідженню творчості одного з видатних західноєвропейських композиторів і можуть бути використані у навчальному процесі вищих музичних навчальних закладів, зокрема в курсах з історії зарубіжної музики, з історії фортепіанного виконавства, з методики викладання гри на фортепіано. Викладені в роботі характеристики фортепіанної музики композитора і рекомендації нададуть суттєву допомогу виконавцям в опануванні нового репертуару і в розумінні стильової специфіки фортепіанних творів М. Рegera

19 грудня 2018 року **Тугушева Наталія Валеріївна** захистила дисертацію **«Концептосфера Четвертої камерної симфонії Євгена Станковича як результат музично-поетичної взаємодії»** на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 – Музичне мистецтво. У роботі розглянуто Четверту камерну симфонію Є. Станковича «Пам'яті поета» щодо її концепційного простору як результату музично-поетичної взаємодії. Дисертант виявляє концепти Четвертої камерної симфонії як цілісного художнього твору двох авторів – О. Пушкіна і Є. Станковича. Зокрема, проаналізовано вірші О. Пушкіна («Не дай мне Бог сойти с ума», «Я возмужал среди печальных бурь», «Стихи, сочинённые ночью, во время бессонницы», «Пора, мой друг, пора»), знайдено їх ключові ідеї, розкрито особливості поезики, розкрито жанрову природу; здійснено ракурсний аналіз симфонії Є. Станковича з погляду музично-поетичної взаємодії; визначено жанрову домінуючу частину кожної частини симфонії у зіставленні з пушкінським першоджерелом; виявлено особливості інших музичних творів, написаних на тексти названих поезій О. Пушкіна, зафіксовано їх подібні та відмінні ознаки; сформульовано концепти, що утворюють концептосферу твору, з'ясовано принципи формування єдиного концепційного простору в симфонічному циклі Є. Станковича; виявлено зв'язок камерної симфонії № 4 з іншими симфонічними творами композитора (зокрема Симфонією, симфоніями № 1 «Larga», № 3 «Я стверджуюсь», № 4 «Lirica», симфонією поемою «Dictum» для камерного оркестру, камерною симфонією № 3); визначено місце Четвертої камерної симфонії в симфонічній творчості Є. Станковича. Наукова новизна одержаних результатів полягає у визначенні концептосфери Четвертої камерної симфонії та місця твору в симфонічному доробку композитора, що поглиблює осмислення творчості і розвиває музикознавчу думку у сфері симфонізму Є. Станковича. Зокрема у дисертації визначено концептосферу камерної симфонії № 4 «Пам'яті поета» як результат музично-поетичної взаємодії; здійснено ракурсний аналіз симфонії в аспекті означеної проблематики; проаналізовано пізні вірші О. Пушкіна як смисловий компонент камерної симфонії № 4; у кожній частині симфонії визначено монологічну жанрову домінуючу частину як жанр другого плану; уведено в науковий обіг поняття «зустрічного композиційного ритму» як продовження й розвиток ідеї «зустрічного ритму» К. Руч'євської; уточнено й розширено уявлення про різнопланові зв'язки між симфоніями Є. Станковича. Практичне значення одержаних результатів роботи полягає у можливості їх застосування в лекційних курсах з історії світової та української музики; у діяльності виконавців творів Є. Станковича, а також у подальшому дослідженні творчості композитора та проблем симфонізму.

На засіданнях СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ВЧЕНОЇ РАДИ Д. 26. 005. 02 Національної музичної академії імені П. І. Чайковського відбулися захисти дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата і доктора культурології.

25 вересня 2018 року відбувся захист дисертації **Дабло Любові Григорівни «Науково-теоретична спадщина Дмитра Овсянико-Куликовського: культурологічний аспект»** на здобуття наукового ступеня кандидата культурології за спеціальністю 26.00.01 – Теорія та історія культури (культурологія). Досліджуючи культурологічний аспект теоретичної спадщини Д. Овсянико-Куликовського, дисертант збагачує інформацію з історії культури України, розкриває вплив харківської лінгвістичної школи та ідей О. Потебні на формування світогляду вченого. Наукову спадщину О. Потебні і Д. Овсянико-Куликовського розглянуто в європейському контексті, проаналізовано вплив позитивізму, зокрема праць І. Тена, на культурологічні погляди Д. Овсянико-Куликовського. Наголошено, що вчений особливого значення надавав творчості як універсальній формі культури та її мовному контексту. Проаналізовано його зацікавлення індологією для накопичення культурологічного досвіду з метою осмислення проблеми діалогу культур. Наголошено на зацікавленні вченого санскритом, надзвичайно популярним у той час в Європі. Опрацювання Д. Овсянико-Куликовським «Вед» мало культурологічне спрямування і сприяло осмисленню проблеми традиції загалом і такого її аспекту, як традиція культур. Вагоме місце в житті вченого належало педагогічній і публіцистичній діяльності. Він співпрацював з багатьма популярними журналами 90-х років XIX століття. Практичне значення роботи полягає в тому, що її теоретичні положення, фактичний матеріал, висновки можуть бути використані як для подальших досліджень з української культури кінця XIX – початку XX століття, так і в навчальних курсах з теорії та історії культури, літературознавства, психології, естетики й мистецтвознавства.

25 вересня 2018 року **Добіна Тетяна Геннадіївна захистила дисертацію «Творча спадщина Бориса Лятошинського в контексті українського культуротворення (20–60-ті роки XX ст.)»** на здобуття наукового ступеня кандидата культурології за спеціальністю 26.00.01 – Теорія та історія культури (культурологія). У роботі розглянуто творчу спадщину Б. Лятошинського як цілісне явище, яке мало потужний вплив на українське культуротворення протягом 20–60-х років XX століття. Зокрема, обґрунтовано принципи культурологічного аналізу спадщини Б. Лятошинського з подальшою кореляцією змісту понять «культуротворчість» і «культуротворче буття»; систематизовано джерелознавчу базу з теми дослідження; охарактеризовано життєвий і творчий шлях композитора, етапи становлення й розвитку творчої особистості Б. Лятошинського; розкрито його роль у творчих процесах, у контексті явищ «авангардизм – соціалістичний реалізм»; охарактеризовано критико-публіцистичну й педагогічну діяльність. Джерельну базу дослідження становлять публікації Б. Лятошинського (статті, рецензії, критичні матеріали, відгуки тощо) в періодичних виданнях різних років: «Радянське кіно» (1936), «Радянське мистецтво» (1945–1947), «Київська правда» (1950–1953), «Радянська музика» (1941–1957), «Комуніст» (1939–1941), «Радянська Україна» (1941), «Література та мистецтво» (1944), «Музика» (1966), а також його листування з Р. Глієром, колегами, державними інстанціями, діячами культури й мистецтва. Уперше в українській культурології досліджено творчу спадщину Б. Лятошинського як складову процесу українського культуротворення; систематизовано тематику критичних публікацій, зокрема виділено

чотири напрями: 1) публікації про культурні цінності, 2) про творчість композиторів і музикантів; 3) рецензії на опери, симфонії, концерти та інші музичні твори; 4) авторські погляди на актуальні проблеми створення радянських монументальних жанрів. Дисертант застосовував два види викладу матеріалу: біографічно-описовий (нарисовий) та оцінювально-аналітичний (рецензійний). У педагогічній концепції Б. Лятошинського стосовно ролі виховання й освіти у формуванні світогляду та майстерності майбутнього митця виділено дві складові запропонованої у дисертації культурологічної моделі становлення обдарованої особистості. Охарактеризовано педагогічну манеру Б. Лятошинського, притаманну йому від природи, як і принципи спілкування з учнями на «суб'єкт-суб'єктному» рівні. Головним чинником у педагогічній роботі Б. Лятошинського було розуміння ним зв'язку між загальними цивілізаційними тенденціями епохи і конкретними проблемами культурологізації системи освіти. Викладені нові наукові дані, факти, трактування сприяють збагаченню українського культурологічного дискурсу щодо творчої спадщини Б. Лятошинського, вплив якого на розвиток музичної культури виявився суттєвим чинником національного культуротворення протягом 20–60-х років ХХ століття. Основні теоретичні положення дисертаційної роботи надали можливість виявити роль і значення наукового потенціалу в подальшому опрацюванні української культури різних історичних періодів. Результати дисертації можуть бути використані в навчальних курсах із культурології, теорії та історії культури, естетики, професійної етики митця та мистецтвознавства.

30 жовтня 2018 року відбувся захист дисертації **Казимирів Христини Тарасівни «Міфологема землі в українській професійній музиці: історико-культурологічний аспект»** на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 26.00.01 – Теорія та історія культури (мистецтвознавство). Дисертант досліджує творчість українських композиторів ХІХ–ХХ століть, пов'язану з міфопоетичною сферою Землі; визначає естетичні засади інтерпретації міфологеми Землі в українській музиці; аргументує вибір категорії «міфологеми» серед категорій «архетипу», «концепту», «міфу», «міфологеми», «символу» для розкриття інтерпретації міфологеми Землі в українській музиці; уточнює поняття музичної міфологеми, окреслює найважливіші аспекти музично-поетичного трактування міфологеми Землі в духовно-культурному просторі України ХІХ–ХХ століть; визначає європейський і національний фольклорний контекст виникнення і функціонування міфологеми Землі; аналізує твори українських композиторів, пов'язані з міфологемою Землі; пропонує герменевтичне тлумачення обраних творів сучасних українських композиторів у взаємодії музичного й поетичного текстів або в інтонаційному прочитанні програми інструментального артефакту; розкриває еволюцію інтерпретації міфологеми Землі у творчості українських композиторів ХІХ–ХХ століть. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертант уперше розглядає міфологему Землі в європейській культурній і мистецькій традиції; визначає фольклорні варіанти міфологеми Землі та їх вплив на професійну творчість; розкриває стильову динаміку трактування міфологеми Землі в українській професійній музиці; аналізує сучасні тенденції в музичній інтерпретації міфологеми Землі, найважливіші аспекти її музично-поетичного трактування в духовно-культурному просторі України ХІХ–ХХ століть; визначає європейський і національний фольклорний контекст виникнення і функціонування міфологеми Землі. Аналітичну основу дослідження становлять композиції М. Лисенка, К. Стеценка, С. Людкевича, В. Кирейка, М. Скорульського, В. Сильвестрова, Є. Станковича, М. Скорика, В. Камінського, Г. Гаврилець на слова Т. Шевченка, Лесі

Українки та І. Франка; інструментальні програмні твори В. Камінського, М. Скорика та ін. Теоретичне і практичне значення дисертації полягає в тому, що її матеріали можуть бути використані у навчальних курсах з історії української літератури, історії української музики, культурології, народознавства для студентів музично-педагогічних, філологічних, виконавських факультетів вищих навчальних закладів (музичних академій, інститутів мистецтв та гуманітарних факультетів університетів).

20 листопада 2018 року **Шарабар Катерина Вячеславівна** захистила дисертацію **«Козацький міф у творчості Миколи Лисенка»** на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 26.00.01 – Теорія та історія культури (мистецтвознавство). У роботі розкрито культурологічний аспект утілення козацького міфу у творчості М. Лисенка в українському історико-культурному контексті ХІХ століття, здійснено стислий огляд окремих концепцій функціонування міфу від архаїки до сучасності; обґрунтовано поняття «козацький міф», розкрито умови й особливості його формування; розглянуто історико-культурний контекст ХІХ століття, вплив козацької історії на творчість українських і західноєвропейських романтиків; на основі аналізу збірок українських народних пісень і дум розкрито процес накопичення козацького музичного фольклору; з'ясовано їх роль у творенні козацького міфу; розкрито роль М. Лисенка у збереженні козацького фольклору та формуванні модерної національної свідомості українського народу; здійснено аналіз літературної та музичної складових в аранжуваннях козацьких пісень, камерно-вокальних, хорових, інструментальних і оперних творах М. Лисенка з точки зору втілення козацького міфу, а також порівняльний аналіз утілення козацької історії (зокрема образу Тараса Бульби) у повісті М. Гоголя та в опері М. Лисенка. Джерельну основу дослідження становлять: мемуарна та епістолярна спадщина В. Антоновича, М. Гоголя, П. Куліша, М. Лисенка, О. Лисенка, М. Максимовича, О. Пчілки, М. Старицького, М. Цертелева; періодичні видання «Вестник Европы», «Запорожская старина», «Киевская старина», «Московский наблюдатель», «Новь», «Сын Отечества», «Украинский Вестник»; науково-історичні праці В. Антоновича, М. Грушевського, М. Костомарова, П. Куліша, М. Лисенка; фольклорні збірки ХІХ століття В. Антоновича, М. Драгоманова; П. Лукашевича, М. Максимовича, А. Метлинського, І. Срезневського, М. Цертелева та записи фольклорних текстів М. Костомарова, П. Куліша; художні твори М. Гоголя та музичні твори М. Лисенка. Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в можливості використання їх у лекційних курсах з історії української культури та історії української музичної культури, при написанні навчальних посібників з історії української музичної культури. Матеріали дисертації, її основні положення та висновки можуть бути використані у подальших дослідженнях українських національно-культурних процесів.

20 листопада 2018 року відбувся захист дисертації **Гамалії Катерини Миколаївни «Інформативний потенціал архітектурно-урбаністичного канону в становленні культури міського простору»** на здобуття наукового ступеня доктора мистецтвознавства за спеціальністю 26.00.01 – Теорія та історія культури (мистецтвознавство). У роботі здійснено експлікацію інформативних складових культурно-мистецького простору міста Стародавнього світу і Ранняго Середньовіччя у пластичних рамках архітектурно-урбаністичного канону відповідно до сучасної парадигматики історико-мистецтвознавчого знання. Це потребувало вирішення таких завдань: сформулювати теоретико-методологічні засади для виявлення основних етапів становлення культури міського простору та визначення в ньому мистецтвознавчої парадигматики архітектурно-урбаністичного канону; визначити особливості

формування і трансформації усталених мистецтвознавчих понять і категорій у контексті дослідження; увести в культурологічну й мистецтвознавчу термінологію поняття архітектурно-урбаністичного канону; створити й запровадити в науковий обіг категоріальний апарат для визначення його специфічних ознак і ціннісних орієнтацій у художній культурі різних епох; показати основні етапи становлення й розвитку урбанізаційних процесів у загальносвітовій історії мистецтва й архітектури від Стародавнього світу до Ранняго Середньовіччя; сформулювати й обґрунтувати поняття жанровості в межах архітектурно-урбаністичного канону; за допомогою компаративного аналізу виявити закономірності й суперечності засад садово-паркового мистецтва в історії культури; довести багатофункціональність феномену саду як важливої складової міського простору; охарактеризувати дозвілєву функцію міського саду як утілення ідеї релаксаційного впливу мистецьки оформленого простору міста; продемонструвати, що міський простір як твір мистецтва, виконаний у межах свого хронотопу й архітектурно-урбаністичного канону, містить інформацію про свою епоху. У дисертації вперше здійснено цілісне мистецтвознавче дослідження культурного простору на початкових етапах формування і становлення урбанізаційних процесів, обґрунтовано визначення архітектурно-урбаністичного канону в культурі міста, проаналізовано характерні його ознаки. Проведено експлікації складових культурно-мистецького простору міста Стародавнього світу і Ранняго Середньовіччя в рамках архітектурно-урбаністичного канону відповідно до сучасної парадигматики історико-мистецтвознавчого знання. Теоретичні положення дисертації, її висновки, термінологічний апарат можуть бути використані у написанні монографій, підручників і посібників, статей для довідників, наукових і науково-популярних матеріалів із проблем художньої культури і мистецтва в урбанізованому просторі. Результати дослідження можуть бути корисними для мистецтвознавців, культурологів, архітектурознавців, митців і педагогів; його основні положення та висновки – застосовані у розробці навчально-методичного комплексу дисциплін з історії мистецтва, архітектури й міфології первісного суспільства і Стародавнього Сходу та з історії садово-паркового мистецтва, з історії мистецтв.

27 листопада 2018 року захистила дисертацію **Гродська Еліна Борисівна «Формування та збереження культурної ідентичності української діаспори у сучасній Іспанії»** на здобуття наукового ступеня кандидата культурології за спеціальністю 26.00.01 – Теорія та історія культури (культурологія). Дисертант досліджує культурну ідентичність сучасної української діаспори в Іспанії в її інтеркультурних вимірах; виявляє культурно-історичні й соціокультурні особливості формування української діаспори в Іспанії з точки зору смислів і форм української культурної ідентичності, зокрема взаємозумовленість і взаємовплив цієї діаспоральної ідентичності з інокультурним оточенням приймаючої Іспанії та з материнською культурою України. У роботі розкрито особливості культурної ідентичності новітньої української діаспори в Іспанії та її медіаторну роль у налагодженні взаємозв'язків між українською і європейською, зокрема іспанською культурою, і у формуванні міжнародного іміджу України; проаналізовано поняття ідентичності в дискурсі сучасної гуманітаристики; виявлено культурологічну складову в понятті культурної ідентичності; розглянуто культурно-цивілізаційні засади культурної ідентичності на тлі сучасних глобалізаційних процесів, розуміння сутності діаспори взагалі та української діаспори зокрема з точки зору її історичного формування і сучасних особливостей; здійснено культурно-історичний та соціокультурний аналіз процесу формування новітньої української діаспори в Іспанії; виявлено смисли і форми артикуляції культурної ідентичності у

сучасній українській діаспорі в Іспанії, роль української діаспори в Іспанії як актора формування іміджу України. У центрі дослідження – формування української діаспори в Королівстві Іспанії, що належить до четвертої хвилі української еміграції, тобто до періоду незалежності України. Особливу увагу звернено на процеси початку XXI століття. Ретроспекції інших хронологічних періодів пов'язані з особливостями історичних, політичних та соціокультурних умов становлення української діаспори протягом XIX–XX століть. Емпіричну базу дослідження становлять матеріали наукових установ, урядових та неурядових центрів із проблем міграції, зокрема Держкомстату та Українського центру соціальних реформ, Центру «Соціальні індикатори», Інституту народознавства НАН України; матеріали міжнародних організацій (Міжнародна організація міграції, Міжнародний банк реконструкції і розвитку, Міжнародний благодійний фонд «Карітас Україна»), а також дані Державного інституту статистики Королівства Іспанії та Організації Об'єднаних Націй. Залучено матеріали українських та іспанських інтернет-порталів – «Історія та сучасність. Українська громада в Іспанії»; «Українці в Іспанії»; «Українська громада Іспанії за права, честь та гідність українців». У дисертації вперше досліджено смисли і форми втілення національно-культурної ідентичності на прикладі сучасної української діаспори в Іспанії, зокрема способи конструювання і підтримання діаспоральних ідентичностей; проаналізовано і введено в науковий обіг дані іспанських статистичних та соціокультурних досліджень, авторських культурно-антропологічних розвідок, одержаних методами включеного спостереження, інтерв'ю, щільного опису; виявлено й проаналізовано мотиваційні засади перебування в еміграції та повернення / неповернення додому українських мігрантів, що впливають на форми та смисли ідентичності в інтеркультурному оточенні; здійснено комплексне дослідження становлення і формування новітньої української діаспори в Іспанії на тлі історичних хвиль української міграції. Результати роботи можуть бути використані для подальшого дослідження проблем збереження української культурної ідентичності і формування іміджу України в сучасному світі. Основні ідеї та висновки дисертації можуть бути використані у викладанні курсів з культурології, з філософії, спецкурсів з теорії та історії культури у вищих навчальних закладах, у підготовці відповідних підручників, посібників та навчально-методичних матеріалів, а також у роботі медійних і зовнішньополітичних органів України з питань діаспори та міграції.

27 листопада 2018 року **Демчук Руслана Вікторівна** захистила дисертацію **«Міфопоетика як засіб моделювання української ідентичності: культурно-цивілізаційний контекст»** на здобуття наукового ступеня доктора культурології за спеціальність 26.00.01 – Теорія та історія культури (культурологія). Дисертант здійснює комплексний аналіз ролі міфопоетичного чинника в інтеграції моделі та репрезентації образу національно-культурної ідентичності України як складової компоненти цивілізаційної системи. Зокрема, спільне й відмінне у таких поняттях: «ментальність» і «менталітет», що становлять концептуальну основу національної ідентичності; феномен національної ідентичності з огляду на специфіку української рефлексії; диференціація міфологічного й обґрунтування міфопоетики як топосу культури і засобу моделювання національної ідентичності; етапи становлення цивілізаційного візантійського міфу та його кримська модифікація у полілінійному дискурсі; особливість міфологічного конструкта «Храм-Град» і його пролонгація «Київ – другий Єрусалим» шляхом міфорецепцій, характерних для східнохристиянської ідентифікації, а саме концепт «Свята земля» та образ Храму (на прикладі Софії Київської); специфіка російської «картини світу», репрезентована ідентифікаційними міфологемами «Новий

Єрусалим», «град Кітеж» та «Москва – третій Рим»; міфологічні патерни в організації мнемотопів архітектурних ландшафтів столичних міст (на прикладі Києва); витоки й розвиток релігійної («Україна – Земля Обітована») та світської («Україна – Нова Троя») міфологем на українському ґрунті завдяки відповідним міфологічним дискурсам: «Свята Русь» та «український сарматизм»; репрезентативні міфологеми, які інтегрують простір незалежної України (до 2014): «Україна – Арата» (В. Ющенко), «Україна – Батьківщина» (Ю. Тимошенко), «Україна – радянська» (В. Янукович); специфіка міфопоетичних тем імперський міф, ліберальний міф, мономіф (на прикладі Росії).

Джерельну базу дослідження становлять: літописи (давньоруські, козацькі), європейські хроніки; антична та візантійська література; давньоруська література та агіографія; різножанрова література доби Московського царства; українська та польська барокова література; українська література і поезія XVIII–XIX століть; російська література і поезія XVIII–XX століть; церковно-мистецька думка XVIII–XIX століть; твори російських мислителів XIX–XX століть; українська історична й сучасна масова пісня; пам'ятки архітектури, мистецтва, кінематографії. Наукова новизна дослідження полягає у структуруванні міфологічної моделі, в осмисленні концептосфери української ідентичності та обґрунтуванні контекстуального / цивілізаційного принципу її генези. Запропоновано структурну та функціональну ієрархію міфів: діяхронних – історичних, синхронних – політичних; диференціацію політичних міфів (фундаментальний, технологічний), стосовно медійних міфів обґрунтовано поняття «псевдоміф»; уведено в науковий обіг новий понятійний термін «політична теологія православного світу» для позначення явища східнохристиянської специфіки, сенс якого полягає у політичній теорії / доктрині / позиції, яка ґрунтується на вірі в божественне одкровення та приречення; простежено діяхронію «кримського міфу», який охоплює дев'ять дискурсів: «Крим як сакральний топос», «Крим як загроза», «Крим як шлях до Візантії», «Крим як метонімія Візантії», «Крим як парадиз», «Легендарний Севастополь», «Крим як втрачений рай», «Кримнаш», «Крим як Храмова гора»; розкрито ієротопічний проект барокового періоду інтер'єру Софії Київської, що відтворює живу ікону «Тобою радіє» завдяки віддзеркаленню змістів Храмової ікони і композиції «Богоматір у Славі»; запропоновано атрибуцію барокового стінопису західних хорів в ідентифікаційному контексті, а храм Софії Київської визначено як екзистенціал українського народу; наведено «кримнашистський міф» як приклад фундаментального політичного міфу Російської Федерації, що є складовою тотального імперського міфу. Результати дисертаційного дослідження можуть бути залучені до наукових досліджень із проблем теорії та історії культури; для поглиблення навчальних курсів, для напрацювання гуманітарних стратегій реінтеграції окупованих територій Криму і Донбасу.

4 грудня 2018 року **Виткалов Сергій Володимирович** захистив дисертацію **«Полісся як унікальна локація культурно-мистецьких процесів в Україні другої половини XX – початку XXI століть»** на здобуття наукового ступеня доктора культурології за спеціальністю 26.00.01 – Теорія та історія культури (культурологія). У роботі здійснено цілісний аналіз особливостей розвитку й формування культурної сфери Західного Полісся другої половини XX – початку XXI століття як унікальної локації в національному просторі України в контексті сучасної епістемологічної парадигми культурологічного знання. З цією метою дисертант обґрунтовує понятійно-категоріальний апарат і дослідницькі стратегії дискурсу «локального» в сучасному культурологічному пізнанні; аналізує засадничі параметри культурної локальності як атомарної, не редуційованої культурної просторовості, методологічне значення

інтерпретації поняття культурного локусу та доцільність його відмежування від усталеного поняття культурного регіону; здійснює культурологічний аналіз змісту категорій локус, топос, хора, гетеротопія, культурний простір, культурний локус, локальний культурний текст, фронтір як маркерів культурної просторовості, розкриває їх методологічну роль у формуванні дискурсу «нової локальності»; обґрунтовує необхідність побудови неklasичної дискурсивності для культурологічного пізнання системи сучасної класифікації окремих культурно-мистецьких локацій; розкриває стан наукової розробленості, теоретико-методологічні засади та джерельну базу дослідження Західного Полісся як культурно-мистецької локації; пропонує історико-культурну реконструкцію і визначає періодизацію особливостей культурно-мистецького життя Західного Полісся з кінця 30-х років ХХ – початку ХХІ століття; доводить доцільність «подвійної» оптики дослідження специфіки формування унікальної локальності Західного Полісся як поєднання традиції та інновації, що репрезентує, з одного боку, «живий», неопосередкований зв'язок із минулим, а з іншого – постійно еволюціонуючий вид людської життєдіяльності, зумовленої ментальністю населення, специфікою його культурно-мистецького, суспільно-політичного життя і громадсько-побутової практики; виявляє провідні тенденції розвитку інфраструктури культурно-мистецького життя Західного Полісся минулого та сучасності як репрезентативних форм локальної самобутності у просторі України; характеризує найбільш типові проблеми й тенденції сучасного розвитку Західного Полісся у просторі України доби оновлення, що свідчать про нове ставлення до культурної діяльності широкого загалу, до культурної творчості загалом і до митця як її репрезентанта, зокрема під впливом державотворчих і глобалізаційних чинників; здійснює аналіз нових форм культурно-мистецьких практик та ініціатив місцевих еліт, утілених у відповідних інституціях та інфраструктурах, що постають стратегічними чинниками потужного піднесення етнолокації і консолідації гуманітарних ресурсів держави загалом.

Автор зосереджує увагу на дискурсі «нової локальності», у якому культурно-мистецькі практики та інституції розглядаються як просторові етнолокації формування культурних ідентичностей; розкриває особливості еволюції культурно-мистецької етнолокації Західного Полісся як історично утвореної модальності культурного локусу Полісся; створює розгорнутий дієрархізований дискурс локального, що об'єднує поліську культурну традицію і виявляє унікальний досвід та основні сфери культурно-мистецької практики Західного Полісся в культурі України середини ХХ – початку ХХІ століття.

Джерельну базу дослідження становлять офіційні друковані видання, у яких відтворено культурний поступ УРСР; регіональна радянська періодика, сучасні періодичні видання, довідники, матеріали численних слухань, спогади, фото й інші документальні джерела; матеріали особового походження, приватні архіви організаторів культурного життя, митців, творчих Спілок; буклети, програми, матеріали фестивалейних заходів, звітів, засідань Колегій управлін (відділів) культури; 53 інтерв'ю автора з організаторами культурно-мистецького життя, провідними митцями, репетиції художніх колективів філармоній, Академічних театрів, гуртків мережі клубних закладів; фонди Державних архівів Волинської та Рівненської областей, поточні архіви установ культури регіону; закордонні періодичні видання: «Нотатки з мистецтва» (об'єднання українських митців у Філадельфії, США), «Рідна школа» (Шкільна рада при УККА, США), «Літопис Волині» (Канада), низка польсько-мовних видань, друкованих на території регіону до 1939 року, що торкаються джерелознавчого аспекту розгляду проблеми.

У процесі обґрунтування теоретико-методологічних засад, дослідження нових смислів у розумінні культурних особливостей часово-просторової визначеності та ідентифікації сенсів локальної самодостатності, конструювання теорії локальних культур як моделей культурної варіативності й багатоманітності в умовах тотальної глобалізації й експлікації принципу нової онтології – онтології місця – здійснено категоризацію й концептуалізацію поняття «культурно-мистецька локація», сформовано гносеологічну модель її вивчення, проаналізовано основні структурні елементи й історичну динаміку її становлення й розвитку. Зокрема у дисертації в культурологічному вимірі вперше розкрито зміст основного поняття наукового дискурсу «культурно-мистецька локація» щодо предмета дослідження; розглянуто характер застосування аксіологічного, онтологічного, гносеологічного, принципу до виявлення основних напрямів аналізу зміни векторів культурологічного дослідження «від центральної культури до регіональної», «від національної культури до локальної», «від глобальної культури до локальної»; сформульовано принцип побудови сучасного дискурсивного поля міждисциплінарного дослідження локусу культури, у якому вихідними є: принцип атомарної локальності всіх структурних елементів культурного локусу (культурний локус не редукується загальними сенсами цілого, Центру); принцип різноманітності форм просторового буття людини, у яких культурні практики та інституції розглядаються як просторові локуси формування культурних ідентичностей; принцип межі (межа локальних культур не визначається політичними і географічними кордонами, є онтологічно-світоглядною константою); визначено концептуальні принципи «локальної» культурології з позиції її топологічних констант, сформульовано категоріально-понятійний апарат дискурсу локальних культур: культурний простір, ментальний простір, культурний локус, локальний культурний текст, культура місця, хроно / топос; здійснено концептологічну ревізію поняття «культурний регіон», що спирається на новітні методологічні підходи.

У роботі застосовано принцип атомарної локальності всіх структурних елементів культурного локусу як альтернативи національно-регіонального розподілу для виявлення унікальності певної спільноти як одиниці-організму (на зразок моделі унікальності «душі» кожної культури О. Шпенглера), а також виокремлення географічного простору (територія) та культурного простору (місце); іншими словами, культура не лише маркує місце, а й продукує його (А. Лефевр), і саме в соціокультурній взаємодії творяться культурні локації / локуси. Доведено, що культурологічне пізнання в методології локальності створює можливу теоретичну площину дослідження опису культури як цілісного об'єкта, а сучасний стан національного державотворення посилює дискурс локальних культур, спрямовуючи імперсько-централізовану інтенцію у вертикальну модель перетинів окремих культурних локусів; використано компаративістський підхід у дослідженні специфіки співвідношення поняття «локус» з іншими моделями топографічної визначеності культури (регіон, топос, локальний культурний простір, локальний текст, локальний міф), що дає змогу простежити порядок формування самобутніх рис локальності, які характеризуються, «оформлюються» потужними естетико-художніми засобами – мистецькими практиками, мистецькою політикою, мистецькою освітою, активністю окремих представників як професійної, так і аматорської художньої сфери. Доведено, що для вивчення сучасної української культури модель регіональних ідентичностей необхідно сформувати як полілокальний дискурс, атомарність якого може слугувати не штучною (не з центру встановленою) моделлю культурної цілісності, а стрижневою (осьовою, за К. Ясперсом) із зовні формуючою системою, що концептуалізація локального дискурсу на різних рівнях

(міфологічному, історичному, політично-ідеологічному, естетико-художньому) створює (оформлює) цілісність як модель побутування культурного простору, а локальні виміри національної культури дають змогу зрозуміти способи утворення культурних смислів, які породжує «місце» (а не територія), віднайти межу терпимості / нетерпимості, сприйнятливості / несприятливості, відкритості / закритості – як у межах локальної культури, так і в національній ідентичності; спрямовано окреслену культурологічну поліметодологію у практичну площину дослідження – з точки зору локальної проєкції розкрито особливості культуротворення Західного Полісся в аспекті культурно-мистецької активності, виявлено і проаналізовано формотворчі й інституціональні процеси цього культурного локусу в національному просторі України в моделях вертикальної вісі, на яку «нализуються» унікальні локальні смисли, ціннісні настанови, способи репрезентації, локуси пам'яті та особистісні модуси естетико-художньої діяльності; уведено в науковий обіг значну історіографічну та джерельну базу дослідження, залучено до розгляду архівні матеріали з фондів ДАВО, ДАРО, поточних архівів установ культури, приватних архівів, на підставі чого розширено уяву про культурний простір, здійснено комплексний системний аналіз культурно-мистецьких процесів кінця 30-х років ХХ – початку ХХІ століття у Західному Поліссі.

Практична цінність результатів дослідження полягає в тому, що зібраний і опрацьований матеріал може бути використаний у подальших наукових дослідженнях, у розробці цілісної концепції культурно-мистецького розвитку країни, зокрема у формуванні нового напрямку – культурологічного пізнання в методології локальності, яка б спрямовувалася на розв'язання питань вивчення історії культури країни у новій якості, написанні синтетичних праць з історії національної культури. Матеріали дисертації можуть бути залучені для поглиблення навчальних курсів, підготовки навчально-методичної літератури з теорії та історії культури, української культури, теорії та історії мистецтва, соціальної філософії, психології, соціології, політології, у системі підвищення кваліфікації працівників культури і освіти, мережі вищих навчальних закладів різних рівнів акредитації. Результати дослідження можуть сприяти корекції соціокультурної політики держави.

4 грудня 2018 року відбувся захист дисертації **Лазарєва Сергія Георгійовича «Електронна музика як соціокультурне явище (друга половина ХХ – початок ХХІ століть)»** на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 26.00.01 – Теорія та історія культури (мистецтвознавство). Дисертант досліджує електронну музику як культурно-мистецький феномен у контексті соціокультурних процесів другої половини ХХ – початку ХХІ століть. Мета дослідження: визначити специфіку функціонування електронної музики в контексті сучасних соціокультурних процесів; розкрити своєрідність неакадемічної електронної музики, її зв'язки з технологічними процесами, враховуючи соціокультурні аспекти; розробити категоріальний апарат і визначити основні поняття й терміни неакадемічної сфери електронної музики; розробити принципи класифікації неакадемічної електронної музики на основі аналізу її особливостей і характерних ознак; визначити перспективи розвитку неакадемічних напрямів електронної музики в Україні. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в ньому вперше комплексно досліджено сучасну неакадемічну електронну музику в контексті соціокультурних процесів; визначено «феномен ускладнення вибору» у сфері споживання електронної музики; уведено термін «віртуальна індивідуалізація», яким позначається і розкривається процес взаємодії віртуальності та індивідуальності у сфері масової музичної культури, зокрема на прикладі електрон-

ної музики; визначено основні ознаки нової «парадигми віртуального звуку», яка змінила традиційні форми творчого процесу у сфері музичної діяльності, зокрема у сфері електронної музики; розроблено й систематизовано принципи класифікації неакадемічних напрямів електронної музики, здійснено їх розподіл на музичні й немусичні; введено і сформульовано новий «фрактально-голографічний» принцип класифікації електронної музики; виявлено специфічні ознаки української неакадемічної електронної музики і формування її характерних течій. Основним аналітичним матеріалом дослідження обрано: творчість видатних зарубіжних саунд-продюсерів – *Adam Beyer, Carl Cox, Laurent Garnier, Frankie Knuckles, Satoshi Tomiie, Pete Tong, Aphex Twin, WestBam*, а також відомих українських авторів – А. Вахненка (*Andi Vax, SinSUN*), К. Заволоки (*Zavoloka*), С. Лазарева (*Sergio Mega*), О. Лаптева (*Gorchitza Live Project*), І. Москаленка (*DJ DerBastler*), В. Ткача (Взриватели, *Vroda*), Є. Філатова (*The Maneken, ONUKA*); музичні матеріали українських авторів, отримані під час всеукраїнського конкурсу «*The Best Track in Ukraine*» протягом 2010–2016 років (понад 3000 творів). Теоретичне і практичне значення роботи полягає в тому, що її результати можуть бути використані в науково-дослідній роботі з культурології та історії мистецтва, музикознавства, зокрема у розробці навчальних курсів з історії світової музики та масової культури, у підготовці методичних матеріалів з культурології та сучасного мистецтва.

11 грудня 2018 року **Корнішева Тетяна Леонідівна** захистила дисертацію «**Культуротворчий потенціал постаті диригента-хормейстера у художньому просторі сучасної України: виконавський аспект**» на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 26.00.01 – Теорія та історія культури (мистецтвознавство). У дисертаційному дослідженні здійснено комплексний музикознавчий і культурологічний аналіз діяльності диригента-хормейстера як культуротворчого феномену в художньому просторі сучасної України, розкрито своєрідність національної диригентсько-хорової школи. Зокрема, за допомогою концептуальних моделей культурологічного дискурсу розглянуто діяльність диригента-хормейстера як суб'єкта культуротворення, визначено сутність ключових понять («творчий компонент виконавської культури», «діяльність хорового диригента», «виконавська культура диригента» тощо), проаналізовано традиції хорового виконавського мистецтва в Україні, шляхи й напрями його розвитку, історичні етапи становлення професійних засад виконавської культури хорового диригента в Україні; визначено сутність і складові поліфункціональної діяльності диригента хору в аспекті культуротворчого потенціалу митця в суспільстві. Уточнено зміст культурологічного поняття «культуротворення» і похідних від нього концептів – «культуротворчість», «культурництво», «культуртрегерство» – у їх проекції на діяльність диригента-хормейстера; всебічно досліджено феномен виконавської діяльності диригента-хормейстера у процесах українського культуротворення; узагальнено теоретичні підходи до аналізу виконавської культури хорового диригента як складової національної художньої культури; розкрито сутність творчого компоненту виконавської культури хорового диригента у процесі диригентсько-хорової діяльності; виявлено поліфункціональний характер діяльності диригента хору як культуротворчого потенціалу митця в суспільстві; обґрунтовано специфіку творчого підходу диригента, що виявляється в інтерпретації хорового твору, в імпровізації у процесі диригентсько-хорової діяльності. Практичне значення одержаних результатів зумовлене їх спрямованістю на потреби виконавської діяльності сучасного диригента, а також на методичне забезпечення навчального процесу з диригентсько-хорової підготовки, зокрема навчальних курсів із культурології, історії та теорії культури, історії української музичної культури, циклу диригентсько-хорових дисциплін.

11 грудня 2018 року відбувся захист дисертації **Пономаренка Юрія Володимировича «Артизація культурних практик як феномен сучасної культури»** на здобуття наукового ступеня кандидата культурології за спеціальністю 26.00.01 – Теорія та історія культури (культурологія). Мета дослідження – визначити принципи і форми гармонізації культурного контексту в межах трансформативних процесів, які відбуваються в сучасній культурі, здійснити аналіз історіографії проблеми, охарактеризувати культуротворчий і соціокультурний контекст артизації як категорії культури в контексті глобалізаційних процесів культуротворення; виробити теоретико-методологічний інструментарій полісистемного аналізу особливостей і розвитку, маргіналізації та універсалізації культурних практик, зокрема реконструювати феномен культури повсякдення в рамках диспозитиву «*homo ludens* – *homo normalis*»; визначити антропологічні, етичні, естетичні та мистецькі детермінанти процесів глобалізації культури; реконструювати виміри гетерохронії й гетеротопії в сучасних практиках культури; охарактеризувати системогенез культурних арт-практик як певний проект, що допомагає осмислити реальність сучасної культури; визначити механізми арт-терапії як певні стратегії трансформації культури, зокрема ескапізм і соціокультурну адаптацію; охарактеризувати естетичні виміри культурно-історичних трансформацій у сучасних експресивних видах мистецтв; визначити етико-естетичні детермінанти трансформації сучасних конструктивних видів мистецтв; охарактеризувати естетичну динаміку формування молодіжних субкультур у сучасній музиці. Дисертант уперше досліджує практики культури як єдину культурну практику в контексті глобалізаційних процесів культуротворчості. Феноменологічні, естетичні, сакральні виміри культуротворення визначаються як чинники гуманізації культури повсякдення («культури серединного рівня») і як певні субкультури, що стають антиглобалізаційними чинниками в сучасному цивілізаційному просторі. Зокрема, дисертант стверджує, що культурогенез культурних практик уособлюється такими метафорами-поняттями, як «*homo sapiens*», «*homo reality*», «*homo ludens*», «*homo normalis*», що презентують продуцента реальності культури і суб'єкта культури у площині есенціалізму, гри, інтелектуальних зусиль, плюралізації суб'єктності дії та події тощо. Номінація «*homo sapiens*» характеризує новочасовий вимір діяльнійної людини, яка сформувалася в контексті пріоритетів розуму, духу. «*Homo ludens*» характеризує ігровий вектор культури, що свідчить про амбівалентність людської діяльності, про можливість феноменологічного та естетичного перебування у світі «тут» і «там». «Полісутнісне *homo*» в контексті сучасної пост-реальності або пост-сучасності постмодерністських практик культури пострадянського простору експлікує есенціалістський аспект культуротворення. «*Homo normalis*» характеризує людину серединного рівня культури, або культури повсякдення, укоріненої в маргінальних практиках культури, які містять досвід етнокультури, аматорської культури. Розкрито зв'язок проектно-модельних, рекламних, дизайнерських моделей культуротворення як альтернативних моделей політизації та гомогенізації культури. Виявлені етико-естетичні домінанти еволюції проектного простору сучасної культури, які характеризують процеси гармонізації культурного простору як надзвичайно амбівалентний, більше того, полівалентний текст, де рефлексія в нелінійній архітектурі стає верхівкою сучасних інтерпретацій модельних і дизайнерських практик. Проаналізовано головні підходи проектно-натурфілософії артизації культури як поштовх до певної персоніфікації, екологічного консенсусу культурної творчості, коли людина посідає головне місце у культурологічних дослідженнях. Практичне значення здобутих результатів полягає в тому, що вони можуть бути залучені до створення навчальних курсів та програм із теорії практик культури, їх артизації.